

tologia de poesia objectual i visual, que constitueix un indubtable «valor afegit» a un estudi que, per si sol, ja era de gran interès.

En el capítol de conclusions, l'autor ens dona la clau del títol del seu llibre. Si Brossa havia utilitzat la frase «el pedestal són les sabates» per tal d'evidenciar la seva voluntat de situar-se arran de terra i poder entrar en contacte amb la gent i la realitat més quotidiana, ara convé reconèixer que, en paraules de Vallès, «les sabates són alguna cosa més que un pedestal». Ja que efectivament han permès al poeta assolir plenament el seu objectiu de «barrejar-se amb els homes i fer-ressò de les seves preocupacions».

Enric Pujol

DD.AA.

L'art de la victòria. Col·lecció Debat/Debart. Columna Edicions. Barcelona, 1996.

Aquesta obra, subtítolada *Belles Arts i franquisme a Catalunya*, presenta diversos elements d'interès. D'una banda, el fet d'inaugurar una col·lecció dedicada a temes artístics; de l'altra, tractar una qüestió poc estudiada en el nostre país i per la qual fins ara s'ha procurat passar una mica de puntetes a causa de les seves implicacions ètiques, polítiques i ideològiques. Els treballs pioners d'Alexandre Cirici i Vicent Aguilera Cerni, que no es poden deslligar del moment històric en què van ser escrits, insinuaven diverses vies interpretatives. Així, el primer apuntava l'adaptació d'artistes i crítics, tant els d'aspiració museable com els d'intenció comercial, a la dinàmica canviant de la Dictadura, fos per beneficiar-se dels encàrrecs i premis oficials o per aconseguir la immunitat davant la repressió; alhora que es referia a una mena de confluència d'interessos entre sectors de l'avantguarda i el govern autoritari, que es concretava en les manifestacions internacionals. Mentre que Aguilera tendia a considerar que certes utilitzacions dels artistes per part del franquisme podien entendre's com a claudicacions del règim davant la pressió i la qualitat de les forces positives de la cultura, i procurava respondre a possibles lectures excessivament esquemàtiques i/o ideologitzades adreçades a autors que van produir la seva obra durant el període no democràtic.

En el marc europeu, la investigació de les relacions entre l'art i els sistemes totalitaris ha experimentat en els darrers anys un avanç considerable, fruit de la progressiva superació de determinats prejudicis, per bé que en ocasions s'han imposat visions excessivament descontextualitzades que han tendit a emascarar la barbàrie en nom de l'estètica. Recordem que l'any passat es va poder veure a Barcelona l'exposició «Art i poder», la qual, a part de no aprofundir en el franquisme, no sempre va saber resoldre els problemes que s'hi plantejaven de la manera més adequada.

Quant al volum en qüestió, cal valorar molt positivament aquesta iniciativa editorial, ja que en el mercat del llibre en català, hegemonitzat per l'obra de ficció, hi ha una pobresa espectacular en aquest tipus de publicacions d'investigació sobre temes artístics, que pràcticament es limiten als catàlegs d'algunes mostres organitza-

des des de les institucions o a alguna aportació escadussera provinent de les universitats. En aquest panorama, més aviat desolador, la col·lecció «Debat/Debart», dirigida per Xavier Barral, neix afirmant la seva voluntat de «contribuir a construir la memòria de l'evolució de l'art a Catalunya i ser un testimoni del nostre temps».

Una de les característiques, suggerida en el mateix títol, que es vol definidora de la col·lecció, és la inclusió en cadascun dels llibres d'una mena de taula rodona amb diversos personatges relacionats amb el tema objecte d'estudi. En aquest cas, sobre les relacions entre el món de l'art i el règim durant el primer franquisme, participen en el debat Oriol Bohigas, Àngel Llorente, Josep Corredor-Matheos, Enric Jardí, Lourdes Cirlet i X. Barral. Del conjunt d'intervencions, en destaca una diversitat de criteris i una disparitat de lectures, al costat d'observacions justes i afinades, que bàsicament corresponen a interpretacions basades en l'anàlisi rigorosa de les obres i de papers i documents de l'època; subratllem especialment les aportacions de Llorente. Hi ha valoracions tenyides d'un fort subjectivisme, d'altres tocades per un ideologisme reductor, o bé ancorades en els tòpics, la qual cosa evidencia l'enorme feina que encara resta per fer.

L'art de la victòria inclou treballs inèdits, textos d'interès ja publicats però de difícil accés, una bibliografia bàsica i una tria de materials significatius, gràfics i escrits, del període. Aquest plantejament pretén mostrar, a grans trets, quin és l'estat de la qüestió, així com afavorir la continuïtat de la recerca històrica. Un enfocament que sembla pensat, de forma preferent però no exclusiva, per a un públic lector força determinat, format bàsicament per estudiants universitaris.

Pel que fa la caràcter de les diverses aportacions s'ha de subratllar la seva desigualtat. En efecte, hi trobem treballs exemplars d'investigació, que suposen una aportació original, com el que correspon a *El monument als caiguts franquistes de Clarà* de X. Barral; contribucions de síntesi que més aviat s'apuntalen en altres obres dels mateixos autors, com *Literatura i franquisme* de Joan Samsó o alguns dels tres escrits d'À. Llorente; escrits d'alta divulgació, com *Escultura monumental i pintura d'inspiració franquista* de J. Corredor Matheos. O, en fi, la recuperació de textos crítics d'un valor històric innegable que prenen el seu ple sentit en el marc d'una determinada conjuntura i en una perspectiva de lluita ideològica, com *L'arquitectura dels anys quaranta a Barcelona* d'O. Bohigas. Clou el recull d'articles un fragment del llibre *Memòria personal* d'Antoni Tàpies, que té l'interès d'oferir-nos una relació dels referents culturals i de pensament que van marcar el procés de formació d'un dels artistes més renovadors d'una realitat compartida, ja que el seu cas és força singular en el context dels anys quaranta.

Aquest bigarrament produeix una certa sensació de calaix de sastre, per bé que aquesta diversitat de plantejaments i de registres, conscientment buscats, dona agilitat al recull i acaba afavorint el vessant funcional de la proposta.

L'anunci de futurs llibres, amb títols tan suggeridors com *El noucentisme: tradició o modernitat*, *L'art religiós contemporani*, *L'art figuratiu del segle XX a Catalunya*, *Les falsificacions artístiques* i *Els marxants, intermediaris i galeristes*, és un petit signe d'esperança en la lluita pel coneixement històric i la normalitat cultural, que altres iniciatives editorials haurien d'anar complementant.

Narcís Selles